

Stručni rad

UDK 81'38+81'221.22

DOI 10.7251/MFP1701121S

COBISS.RS-ID 6752280

LINGVISTIKA U NEVERBALNOJ KOMUNIKACIJI

Nada Starčević Sabadini¹

SAŽETAK:

Poznato je da se čovek i sav njegov ambijent izražavaju bilo znakovima ili simbolima i da su to kodeksi komunikacije, koju treba da prevedemo, dekodifikujemo da bismo se razumeli. Ako je sve način komuniciranja, jer ne postoji nekomunikacija, onda možemo da kažemo da verbalni deo ima najmanji udeo u čitavoj komunikaciji.

Ako malo bolje proučavamo koje su to manifestacije koje govore o nama, onda možemo uspeli da ih podelimo u dve grupe: fizička (manifestacije, znači, simboli koji su često otisak kulture) i emocije (osećaji odnosno onaj deo ličnosti koji će često „izleteti” iz racionalnog kaveza i reći nešto o nama što ne želimo i otkriti naše podsvesne namere i mišljenja).

Ključne reči: znakovi, simboli, čovek, komunikacija

Abstract

It is well known that man and his entire ambience are expressed either by signs or symbols and that these are the codices of communication that we need to translate and decode to be understood. If everything is a way of communication, because absence of communication does not exist, then we can say that the verbal part has the smallest share in the whole communication. If we take a closer look into what manifestations tell something about us, then we can succeed in dividing them into two groups: physical (manifestations, meaning often symbols of the culture) and emotions (feelings or part of a person that will often 'escape' from a rational cage and tell something about us that we do not want to reveal our subconscious intentions and opinions).

Key words: signs, symbols, man, communication

UVOD

Čovek se izražava u nekom emotivnom odnosu koji obuhvata i aktivira sve strukture nervnog sistema, a to znači hipotalamus, sfera limba i moždani sistem. Posledično, nerazumevanje ili odbijanje procesa koji inhibiraju ili odstupaju od normalnih aktivnosti, potreba i želja, može biti uzrok mnogih psihosomatskih smetnji, poremećaja u ponašanju i naravno u komuniciranju i razumevanju. A to nas navodi na razloge ove studije: procene problematika vezanih za neverbalnu komunikaciju. Ocenjujem kao jako važan projekat edukacije i samoocenjivanja koji vodi od intuicije neverbalnih znakova do njihove analize i kodeksa.

U svojim zaključcima L. Geymonat kaže: „Jedinka je aktivnost koja se izražava kroz skup manifestacija tokom određenog perioda”, koji se deli na dva nivoa: jedan se odnosi na spoznajnu, fizičku prirodu, onu koja se vidi, dok druga obuhvata oblast osećanja, emotiv-

¹ Dr Nada Starčević Sabadini, Univerzitet "Statale" u Milanu, nadastarcevic@hotmail.it

nosti. U tom smislu, analiza i ukupno ocenjivanje aktivnosti pojedinca nailaze na skoro nepremostivu prepreku između ova dva sistema. Da bi se ona prevazišla, potreban je most koji će povezati empirijsko, eksperimentalno proučavanje, sa proučavanjem emocija i osećanja.

U pogledu studija L. Geymonata i rezultata njegovih istraživanja ispisanih na stranicama njegove knjige „Filozofija i osećanja”, navedeni problem se može prevazići uz pomoć strukture lingvističke i semiološke osnove, kako savetuje F. De Saussure, uzimajući lingvistiku kao strukturu pristupačnu za analizu sa više aspekata: fizičkog, psihičkog i društvenog. Istovremeno, semiologija ostaje oblast izučavanja koja se bavi znacima, kao oblicima društvenog ponašanja, ali i onima koji nisu verbalne i analogne prirode, uzimajući strukturu i kao institut u kome svaki element ima svoju tačno određenu vrednost i u odnosu je sa svim drugim elementima.

Lingvistika po De Saussureu stiže u pomoć sugerišući i simboličnu upotrebu dva aspekta koji nam on predlaže: jezik i reč. Prvi predstavlja društveni momenat govora i sastoji se iz kodifikovane strukture čija pravila svaki pojedinac pasivno prima od društvene zajednice čiji je deo, a da ne može da ih sam kreira ili menja; drugi momenat je, međutim, individualne prirode, jezički raznobojan i kreativan, tako da način na koji se subjekt izražava jeste „izraz njegovog ličnog jezičkog koda, odnosno izraz njegovog vlastitog stava i mišljenja”.

Na taj način se dobijaju dva korisna podatka za razumevanje jezičke dinamike primenljive na evoluciju, kako društvene grupe, tako pojedinca. To su dva različita aspekta: jedan je naoko statičan i garantuje pravila društvenih relacija, dok je drugi dijahron i u funkciji je ponašanja samog pojedinca i njegove lične evolucije. Sve je kao neka vrsta šahovske igre, zasnovane na predodređenim kodifikovanim pravilima i na kreativnim potezima, pri čemu je svaki igrač u interakciji sa svim elementima, a da se ne kompromituje sistem.

Ako ovaj model primenimo na ljudsko biće, dobijamo strukturu koju čine društveno ponašanje (jezik i govor), u kojoj aktivnosti i subjektivne i emotivne razlike (reč) daju pojedincu mogućnost interakcije u kojoj može da izrazi različitost svog subjektivnog emotivnog identiteta.

Na taj način, preko jezika možemo reći da smo postavili osnove analize u kojoj društvenost, kao merljivi instrument (gramatika i sintaksa) se susreću sa individualnim, psihičkim, osećajnim izvorima reči.

U ovom momentu, ostaje još samo da se odredi model u stanju da ukaže koji je to emotivni i intimni deo pojedinca koji utiče na analogni jezik svojstven telu, to jest njegovom analogičnom izražavanju.

Ako je, kao što je već rečeno, „pojedinac aktivnost koja se izražava kroz skup manifestacija tokom određenog perioda”, onda bi naučne discipline trebalo da su u stanju da spoznaju i objasne strukturu instinktivne osnove koja kod svih pojedinaca proizvodi jednake potrebe (pre svih instinkt samoodržanja), u strukturi pojedinca i u strukturi vrste.

Smisao i cilj

Ako se život obnavlja i organizuje uvek u sve složenijim strukturama, za to treba zahvaliti zadovoljstvu, tom pokretaču duha svojstvenom svakoj ćeliji. Pa i kada razum ne prepoznaje smisao, kao kod semena žita ili kod spermatozoida, i onda svako od njih u sebi nosi smisao akcije korisne da se tokom vremena izrazi.

Ista stvar, ista potraga za smislom pripada svim sisarima i svojstvena je svakom njihovom svesnom ili nesvesnom ponašanju, a pretpostavlja uvek prethodni zahtev smisla i subjektivnog kvaliteta koji, poput reči, ima potrebu da bude uključen u odnos (jezik).

Zadovoljstvo i uspeh su nagrada koja goni svaki organizam na ponašanje koje ima smisao vezano za subjekt i za vreme, što zavisi od vlastitog nivoa evolucije i organizacije.

Svako ovakvo ponašanje vraća organizmu energiju i ravnotežu koja se percipira kao homeostaza za kojom se, u poslednje vreme, u našoj kulturi sve više oseća potreba.

Pretpostavka je da je osmišljena akcija svojstvena materiji, budući da primorski bor i vrba ne „upijaju” iste elemente sa iste vrste zemljišta na kom rastu. Ali, ne prepuštajmo se teoriji po kojoj sudbina je isključivo ona koju kodifikuje DNK. Asimilacija i sinteza nisu samo mehaničko pitanje, već i pitanje osećanja i emocija. Jedinka je uvek u interakciji sa svojim ambijentom. Potvrde toga su svuda oko nas. Posmatrajmo, na primer, neke primatke zatvorene u zoološkom vrtu. Oni, uprkos zagaranovanoj hrani, često se ne reprodukuju. Znak da smisao njihovog reproduktivnog instinkta se ne nalazi samo u njihovoj DNK, već i u ambijentu koji ih okružuje.

Pre svake pojave devijantnosti, pre nego što se umešaju kulturalne i psihološke manipulacije, priroda nagrađuje ispravna ponašanja zadovoljstvom.

Nažalost, kretati se lavirintom kulture i ostati veran vlastitoj prirodi, poput bora ili vrbe, pretvara se u divovski poduhvat i nauka ne može, baš kao ni zvezde da ostane po strani kao pasivni posmatrač.

„Tokom jedne od čuvenih Platonovih večera, jedan gost, govoreći o erosu, rekao je da postoje dva načina da se on živi: jedan koji pripada običnom narodu i robovima i onaj drugi, svojstven odabranima, učenicima i bogovima.” (N. Starčević: Eros, šesto čulo)

Drugi način, onaj koga Platon označava kao uzvišeni, izbor na osnovu kog Jedan preko Drugog i sa Drugim, prevazilazi sve telesno iskazivanje i ulazi u ciklus kompletnog, izvanrednog razumevanja. On postaje empatičan i osećajan i za druge. Ulazi u najviši nivo licnog razvitka, koji je počeo održavanjem sebe, pa nastavio održavanjem vrste i konačno dolazi do svoje uloge u grupi društvo.

Na taj način, nedeljiv deo komunikacije može da da smisao i onaj neophodan „Osećaj koji ispunjuje sinapse novim iskustvima, koji teško da mogu biti izbrisana.” (N. Starčević: Verni sebi)

Posle duge analize kroz više od pet stotina semistrukturiranih intervjua, razumela sam uzrok ove sinteze: uravnoteženost i osećaj lagodnosti bivaju zagaranovani samo kada instinktivni zahtev pronađe u našoj akciji zadovoljstvo i smisao.

Iako nas Platon nagoni da razumemo razliku između primitivne i uzvišene ljubavi, Geymonat nam pruža instrumente lingvistike da shvatimo kako treba vršiti tranziciju od jedne ka drugoj.

Od Platona do Ludovika Geymonata sasvim je očigledno jedinstvo nauke i filozofije. Ne mogu se i dalje osećanja smatrati kao nešto što kompromituje mehaničko funkcionisanje u uspehu i zadovoljstvu.

Mi smo bića složena, kompleksna, ali jedinstvena. Onaj drugi je naš bližnji, nama sličan, njega je moguće prepoznati, ali samo na osnovu onoga što znamo o nama samima. Ovde postaje razumljiv razlog enigme, kategoričkog imperativa: upoznaj samog sebe!

Kako to učiniti? Kako da sam sebe prepoznam kada, od kada se rodim pa do smrti, niko ne brine o mojim osećanjima i potrebama, niko neće da čuje reči „želja” ili „zadovoljstvo”

u vaspitnoj pustinji u kojoj živimo? Zar nisam jedinka, biće jedinstveno i neponovljivo? Pa zašto me onda vide kao masu koju treba oblikovati po već zadatim formatima, homologovano i odobreno od strane dominirajuće kulture? Sebe ne smatram za racionalnog već sam, kako bi rekao Cassirer, razmišljajućeg. Zašto su onda moji učitelji ubeđeni da su svi racionalni? Možda zato što dominiraju ili negiraju vlastite instinkte, ili zato što ne dijaloguju sa niskim moždanim delovima, uvereni da mogu da beskompromisno nametnu DIKTAT viših delova mozga onom „animalnom” a da ga ne oštete.

Kao jedinka (reč) nemam nikakvog sagovornika, ne postoji jezik koji pomaže interakciji i komunikaciji, do razumevanja.

Sa lekarem mogu da razgovaram o disfunkciji nekog telesnog organa ili o bolu koji osećam u određenom delu tela, pa ako on ne izgleda oštećen, pošalju me kod nekog drugog specijaliste i tako redom, kako reče Buzzati, „od sedmog do, na kraju, prvog sprata.”

Vratimo se čoveku, kao biću koje treba samo sebe da pozna, biću koje u biblijskoj parabolici napušta garancije koje je uživao dok je bio rob: hranu, stan, seks i potomstvo da bi stigao do svoje „obećane zemlje”.

Sve to nas navodi da smatramo intuiciju kao jedan neophodni osećaj, kao biološku i antropološku sposobnost kojom je, tokom miliona godina, evolucija vodila ćelije ka sve savršenijim oblicima, ka perfekciji.

U tom hodu, vodiči su joj uvek bili zadovoljstvo povodom uspeha neke akcije i osećaj nelagodnosti koju proizvodi neuspeh.

Tako, iz najudaljenije prošlosti, potraga za kvalitetom označava putanju kojom je prošao pojedinac, istovremeno kao samosvesni i društveni subjekat. Taj način življenja istovremeno kao zasebnog i društvenog bića, postavio je osnove opšteg morala, prepoznatljivog kao struktura (jezik) u kome osoba (reč) nije izvan celokupnog jedinstvenog sistema.

Kavez dogmi

U momentu u kom se kultura nameće kao dogma, ona isključuje istinski talenat koji nam je priroda podarila da bismo mogli da postanemo ljudi slobodni, u stanju da sami zadovoljimo vlastite potrebe. Kao logična posledica, ti talenti su tim potrebniji kako društvo postaje sve više zavisno i zasnovano na kapitalu i profitu.

Uputstvo je jasno: imati poverenja u samog sebe, kao jedinog validnog instituta koji je, pošto je sinteza društvenog i individualnog, sposoban za interakciju sa porukama koje stižu spolja i iznutra, da se prilagodi ili da pobegne u slučaju u kom ne bi bio u stanju da izmeni kontekst, ambijent, habitat u kome se nalazi. Parafrazirajući Heideggera: „Nisam projektovan kao riba za nečije more, bačen sam u svet da tragam za samim sobom i za onim morem čije vode bih osetio kao vlastite.”

„Upoznati samog sebe“ se mora uzeti kao merna jedinica za ulazak u odnose sa drugima, da bi se osetilo zadovoljstvo koje pruža intimnost ili znak za bekstvo ukoliko bi se osetila nelagodnost, rezultat akcije koja ne pruža priyatnost pošto je bez smisla.

U svojoj knjizi „Genijalnost i kultura“ Franko Fornari se hvata ukoštac sa Frojdomovim teorijama pronalazeći u Logosu, u znacima i u komunikaciji mogućnost da se proceni smisao i kvalitet svake emotivne veze. Kao njegova učenica, nastavila sam hod istim putem i pokušala da učinim razumljivijom tu emotivnu mernu jedinicu.

Zaključak

Evo kratke sinteze evolucije ljudskog mozga koju razum stvara tokom vlastite evolutivne putanje ka sve složenijim oblicima.

Ako je instinkt koji nas povezuje sa krokodilima, zato što potiče iz hipotalamusa, u današnje vreme pojedinac - kao predstavnik evolvirane ljudske vrste - da bi postigao zadovoljstvo trebalo bi da tu želju prenese iz hipotalamusa u sferu limba i kortikalnog sistema. Odnosno, od sektora a) do sektora b), pa do sektora c) (vidi tabelu), na način da zadovolji i svoju imaginaciju, želju za nečim što je potpuno subjektivno.

Kada se hoće da se zakuca ekser u zid, aktivira se deo mozga veličine igle, dok se, da bi čovek osetio prijetnost i postigao vlastito zadovoljstvo u intimnom odnosu, u radnju uključuju - ili bi trebalo da se uključe - sva tri nivoa centralnog nervnog sistema sa svim prisutnim mentalnim stanjima.

a) Hipotalamus	a) Nagon	a) ono što jeste
b) Limbično	b) Stečena spoznaja	b) ono što bi trebalo da bude
c) Kortikalno	c) Imaginacija	c) ono što bih želeo da bude

Shema evolucije ljudskog mozga i misli

U tom domenu, stvorila sam metod "MAKOS 21", rođen kroz decenije kliničkog rada i interdisciplinarnog istraživanja, prezentovan na mnogim italijanskim i međunarodnim univerzitetima, kao metod prevencije i terapije u raznim slučajevima stresnog stanja, to jest nerazumevanja i nelagodnosti.